

Pažangos stebėjimo įrankio panaudojimo metodinės rekomendacijos

Pažangos stebėjimo įrankio paskirtis

Kaip dažnai mokiniai susimąsto apie savo mokymąsi, kas pavyksta, kodėl kas nors nepasiseka? Pažangos stebėjimo įrankio paskirtis – padėti mokiniams stebėti, apmąstyti ir valdyti savo mokymąsi, priimti sprendimus dėl tolesnių veiksmų stiprinant savo mokėjimo mokytis gebėjimus. Atlikdami užduotis mokiniai atsakys sau, kaip jiems sekasi siekti išsikelta mokymosi tikslo, kokią pažangą jau padarė, kokios kliūtys kilo, numatys tobulintinas sritis. Taip pat mokiniai galės naudoti šį įrankį norėdami gerai ir laiku atlikti didesnės apimties kūrybinius darbus, projektus ir tyrimus.

Pažangos stebėjimo įrankio struktūra

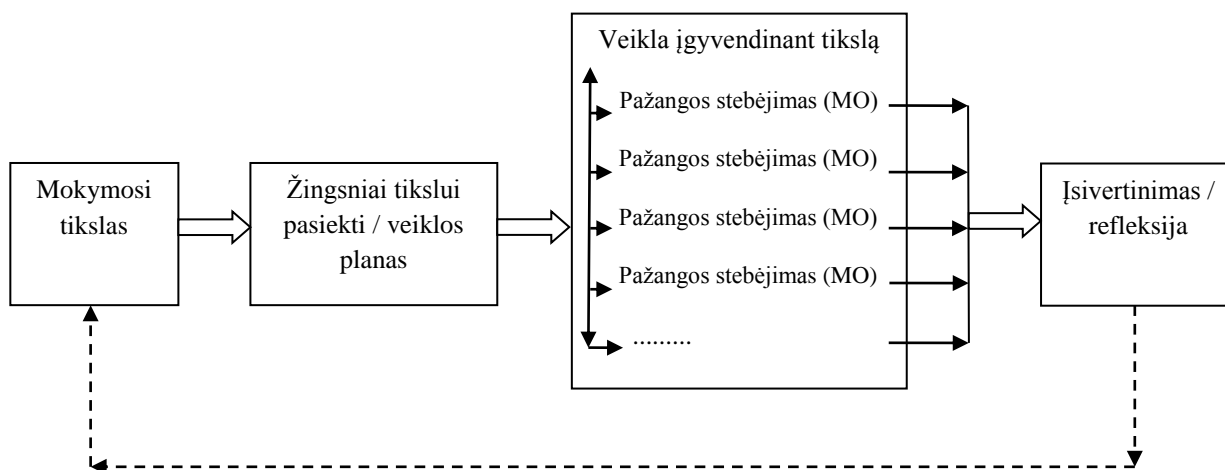
Pažangos stebėjimo įrankį sudaro trys mokymosi objektai (toliau – MO): vienas skirtas 5–6 klasių mokiniams, vienas – 7–8 klasių mokiniams ir vienas – 5–8 klasių mokiniams (žr. lentelę).

Lentelė. Pažangos stebėjimo įrankį sudarančių MO tipai ir paskirtis.

MO tipas	MO skaičius	Paskirtis
Pažangos stebėjimo minčių žemėlapis	1 MO 5–6 klasėms	Stebėti, kaip sekasi siekti išsikelta mokymosi tikslo, įvardyti pažangą, kilusias kliūtis ir numatyti, ką reikėtų daryti kitaip, kad norimas rezultatas būtų pasiektas laiku. Kol mokymosi tikslas bus pasiektas, gali būti sudaromi keli pažangos stebėjimo minčių žemėlapiai. Vėliau juos patartina panaudoti atliekant refleksiją.
Pažangos stebėjimo minčių žemėlapis	1 MO 7–8 klasėms	Stebėti mokėjimo mokytis gebėjimų pažangą įgyvendinant išsikeltą mokymosi tikslą. Įvardyti, kuriuos mokėjimo mokytis gebėjimus pavyko sustiprinti, kokie mokymosi pokyčiai pastebimi įvairių dalykų pamokose, ką reikėtų daryti kitaip, kad pavyktų pasiekti dar geresnių mokymosi rezultatų. Gali būti sudaromas ne vienas, o keli mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapiai, pavyzdžiui, įgyvendinus numatytą mokymosi žingsnį, skirtinguose mokymosi kontekstuose ir kt. Kai mokymosi tikslas pasiektas, sudaryti mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapiai naudojami atliekant refleksiją.
Mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraštis	1 MO 5–8 klasėms	Stebėti mokėjimo mokytis gebėjimų pažangą. Apmąstyti, kaip sekasi tobulinti mokymąsi: įvardyti, kokia padaryta pažanga, kokie mokymosi būdai pasiteisino, kaip dar būtų galima pagerinti savo mokymąsi. Kai mokymosi tikslas pasiektas, dienoraščio įrašais pasinaudojama atliekant refleksiją.

Pažangos stebėjimo įrankio naudojimas

Pažangos stebėjimo įrankį tikslinga naudoti tada, kai mokiniai yra išsikėlę mokymosi tikslą, numatę žingsnius jam pasiekti ir jau atlieka numatytus darbus ar užduotis. Pažangos stebėjimo įrankio užduotys padės mokiniams sėkmingai nueiti mokymosi kelią nuo mokymosi tikslo išsikėlimo, žingsnių tikslui pasiekti numatymo ir veiklos siekiant tikslo iki refleksijos (žr. 1 pav.).



1 pav. Pažangos stebėjimas mokymosi veikloje.

Kuriuos pažangos stebėjimo MO, kada ir kaip dažnai naudoti, turėtų nuspręsti mokytojas. Parinkdamas MO mokytojas turėtų atsižvelgti į savo išsikeltą mokymo tikslą, mokinių įvardytus mokymosi tikslus ar uždavinius, mokinių patirtį ir gebėjimus.

Pažangos stebėjimo minčių žemėlapiu ir mokėjimo mokyti pažangos stebėjimo dienoraščio paskirtis panaši – stebėti mokėjimo mokyti gebėjimų pažangą. Minčių žemėlapi siūloma naudoti su mokiniais, kurie mėgsta braižyti schemas, struktūruoti, sieti idėjas. Dienoraštį galėtų rašyti tie mokiniai, kuriems nesudėtinga mintis išreikšti sakiniiais, kuriems patinka gilesni apmąstymai, atviras ir įžvalgus bendravimas raštu su savimi, kurie nori raštu pateikti klausimus mokytojui, draugui, tėvams ir sulaukti atsakymų. Atsižvelgdamas į savo išsikeltą mokymo tikslą mokėjimo mokyti pažangos stebėjimo dienoraštį mokytojas gali pasiūlyti rašyti ir kitais atvejais, pavyzdžiui, mokiniams, kuriems reikia pagerinti rašymo gebėjimus.

Svarbu, kad mokiniai, naudodami pažangos stebėjimo MO, suprastų, jog stebint mokymosi pažangą reikia sau atsakyti į klausimus:

Ką jau pavyko atlikti?

Kas rodo, kad atlikta gerai?

Kokie mokymosi būdai pasiteisino?

Kokios kliūtys iškilo?

Kaip galėčiau įveikti kilusias kliūtis?

Ką dar reikėtų patobulinti?

Ką reikėtų keisti, kad tikslas būtų pasiektas laiku?

Kas man galėtų padėti?

Kaip aš jaučiuosi?

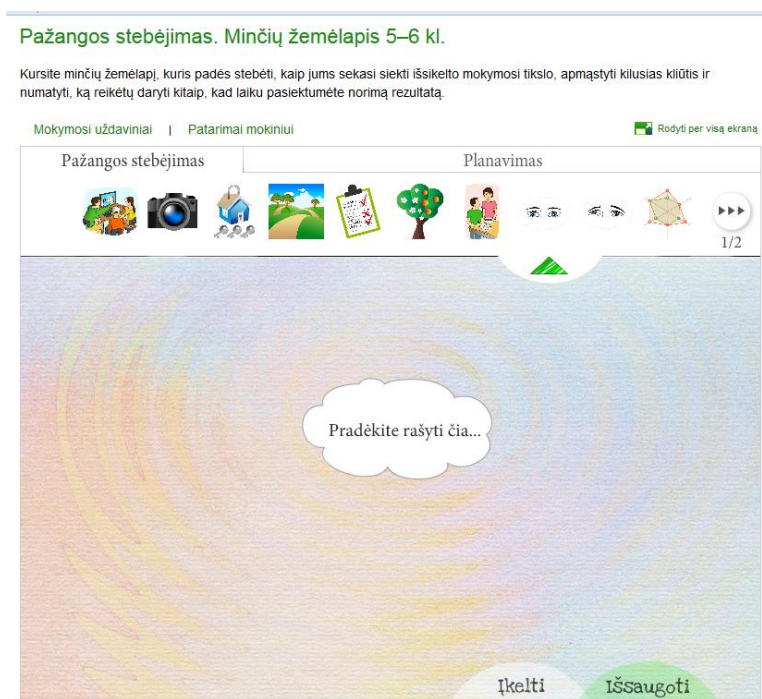
Kai mokymosi tikslas pasiektas, mokiniams siūloma pažangos stebėjimo minčių žemėlapiais ir pažangos stebėjimo dienoraščio įrašais pasinaudoti atliekant refleksiją.

Pažangos stebėjimo MO pateikiamos užduotys nėra siejamos su konkrečiais mokomaisiais dalykais. Šias užduotis galima taikyti ne tik per įvairių mokomųjų dalykų pamokas, bet ir per neformaliąją veiklą, mokiniams atliekant užduotis pagal pomėgius ar plėtojant talentus.

Visuose trijuose pažangos stebėjimo MO yra pateikiama užduotis, mokymosi uždaviniai ir patarimai mokiniui, kaip atlikti užduotį. Kadangi užduotys nėra susietos su konkrečiais mokomaisiais dalykais ar mokymosi situacija, abu minčių žemėlapiai ir dienoraštis tinka stebėti savo mokymosi pažangą ne tik 5–8 klasių, bet ir aukštesnių klasių mokiniams.

Sudarant minčių žemėlapius svarbu vaizdai, todėl paveikslėlių galerijoje yra pateikiama 40 paveikslėlių (iš jų 20 sutampa su planavimo minčių žemėlapių paveikslėliais, kurių prasmė paaiškinta planavimo įrankio metodinėse rekomendacijose). Pažangos stebėjimo minčių žemėlapiuose 5–6 klasėms ir 7–8 klasėms iliustracijos yra tokios pačios, skiriasi užduotys, mokymosi uždaviniai ir patarimai mokiniui.

Pradinis pažangos stebėjimo minčių žemėlapio 5–6 klasėms langas pavaizduotas 2 pav.



2 pav. Pažangos stebėjimo minčių žemėlapio 5–6 klasėms pradinis langas.

Toliau pateikiama galima pažangos stebėjimo paveikslėlių prasmės interpretacija, tačiau mokytojai ir mokiniai gali susitarti ir dėl kitokios jų prasmės.



Mokymosi pažangos stebėjimas



Pasiektos mokymosi pažangos įrodymų fiksavimas



Mokymosi pažangos aptarimas, gebėjimas kreiptis pagalbos, jei kyla sunkumų



Sėkmės ir problemos



Surasti sprendimai, įgyti gebėjimai



Įgytos žinios, įgyti ar sustiprinti gebėjimai



Pasiekti rezultatai ir galimybė tobulėti



Kilusios arba įveiktos kliūtys



Sprendimai, kaip įveikti sunkumus



Jausmai, patirti atliekant užduotis



Smulkūs darbai, kuriuos dar reikia padaryti



Dar neatlikti į tikslą vedantys darbai



Gebėjimas užduotis atlikti laiku, dirbti pagal planą



Gebėjimas mokytis su kitais ir iš kitų, pasitikėti savo jėgomis, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus

Sukurtą minčių žemėlapį galima išsaugoti ir tinkamu spausdinti (PDF), ir darbiniu (XML) formatu. Išsaugojus minčių žemėlapį darbiniu formatu, vėliau galima jį koreguoti.

Mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraščio MO pradinis langas pavaizduotas 3 pav. Norint rašyti dienoraštyje ar jį peržiūrėti, reikia kairiuoju pelės klavišu spustelėti iliustraciją arba užrašą po iliustracija „Atsisiųsti dienoraščio šabloną“.

Pažangos stebėjimas. Dienoraštis 5-8 kl.

Tikriausiai gana dažnai susimąstote apie tai, kaip mokotės, kas pavyksta ir kas nelabai, kodėl kas nors nesiseka. Tokius pamąstymus verta užsirašyti dienoraštyje, nes rašymas sužadina naujų minčių ir padeda prisiminti sau duotus pažadus. Pirmiausia dienoraštyje pasidžiaukite, kas pasisekė, o tik tada galvokite, kuriose srityse dar nepadarėte pažangos arba norite pasiekti daugiau. Numatykite veiksmus, kurių turėtumėte imtis artimiausioje ateityje.

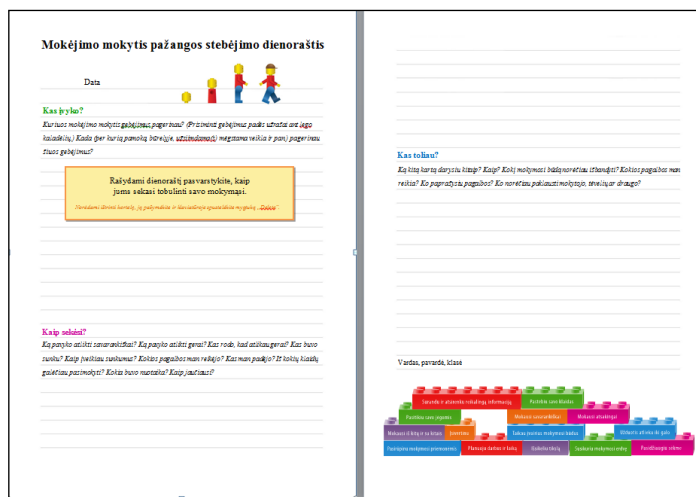
Mokymosi uždaviniai | Patarimai mokiniui



Atsisiųsti dienoraščio šabloną

3 pav. Pažangos stebėjimo dienoraščio MO pradinis langas.

Dienoraščio šablonas yra *MS Word* dokumentas, kurį sudaro keli teksto laukai (žr. 4 pav.). Rašyti galima vieną kartą spustelėjus kairiuoju pelės klavišu tekstą ar tuščioje eilutėje, kai teksto laukas tampa aktyvus (atsiranda punktyras). Teksto laukų dydžio keisti nepatartina. Pasviruoju šriftu parašyti klausimai, į kuriuos mokiniams rekomenduojama atsakyti. Apie ką turėtų būti rašoma dienoraštyje, primenama geltonoje kortelėje, kurią prieš pradėdant rašyti reikėtų ištrinti, kad neužimtų rašymui skirtos vietos. Kaip ištrinti kortelę, paaiškinta kortelėje pasviruoju šriftu.



4 pav. Pažangos stebėjimo dienoraščio šablonas.

Jeigu mokiniams patinka rašyti ranka, dienoraščio šabloną galima atspausdinti prieš tai ištrynus geltoną kortelę.

Dienoraščio įrašus galima kaupti elektroninėje laikmenoje arba atspausdinti, susegti į aplanką.

Toliau pateikiamos kiekvieno pažangos stebėjimo įrankio MO panaudojimo metodinės rekomendacijos.

Pažangos stebėjimo minčių žemėlapis (5–6 kl.)

Minčių žemėlapių rekomenduotina naudoti ugdant ir stiprinant mokinių mokymosi pažangos stebėjimo gebėjimus.

Prieš skirdami mokiniams užduotį paklauskite, ar jie žino, kas yra minčių žemėlapis, kam jis naudojamas, kaip jį sukurti. Jei mokiniai nežino, paaiškinkite (žr. vartotojo vadovą).

Prieš kurdami mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapių mokiniai turi prisiminti, koks buvo jų išsikeltas mokymosi tikslas, kokio rezultato jie ketino siekti, kokius darbus suplanavo atlikti ir kada numatė tai padaryti. Jei mokiniai, prieš pradėdami mokymosi veiklą, buvo parengę veiklos planą ar sudarę veiklos planavimo minčių žemėlapių, dabar, kuriant mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapių, rekomenduotina jais naudotis ir nustatyti, kiek pažengta įgyvendinant planą.

Pasiūlykite mokiniams pasirinkti, ką užrašyti minčių žemėlapio debesėlyje: stebimą mokymosi pažangą, išsikeltą mokymosi tikslą, atliekamo darbo pavadinimą ar numatytą darbo rezultatą.

Sudarydami mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapių, mokiniai turi tarsi stabtelėti mokymosi procese ir pagalvoti, ką jiems jau pavyko atlikti, kaip sekasi laikytis darbų plano, kas rodo, kad einama teisingu keliu, kokią jie pastebi pažangą, kokius mokėjimo mokyti gebėjimus patobulino, kaip jautėsi atlikdami užduotis, su kokiais sunkumais susidūrė ir ką reikėtų keisti, kad darbas būtų atliktas gerai ir tikslas pasiektas laiku.

Priminkite mokiniams, kad vaizdai yra ne mažiau svarbūs už žodžius, patarkite į minčių žemėlapių iš galerijos įkelti paveikslėlių, kurie atitiktų užrašomas mintis. Pavyzdžiui, didinamasis stiklas – mokymosi pažangos stebėjimas; smėlio laikrodis – darbų plano laikymasis; lankas su strėle – dar neatlikti į tikslą vedantys darbai; prismeigti popieriaus lapeliai – smulkūs darbai,

kuriuos dar reikia padaryti; berniukas, šokantis per kliūtį, – kilusios arba įveiktos kliūtys; labirintas – sprendimai, kaip įveikti sunkumus; veidrodis – patirti jausmai; skrynia – įgytos žinios, patobulinti gebėjimai; žali ir raudoni delniukai – sėkmės ir problemos.

Patarkite mokiniams sukurtą minčių žemėlapių išsaugoti kompiuteryje darbinio (XML) formatu, kad prireikus galėtų jį pataisyti ar papildyti.

Aptarkite su mokiniais, kada ir kaip dažnai reikėtų fiksuoti mokymosi pažangą, kiek mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapių būtų prasminga sudaryti, kol mokymosi tikslas bus pasiektas.

Kai darbas bus atliktas ir mokymosi tikslas pasiektas, patarkite mokiniams sudarytus mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapius naudoti atliekant refleksiją ir apmąstant, kaip jiems sekėsi siekti išsikeltą tikslą, ko jie išmoko, kokius mokėjimo mokytis gebėjimus patobulino, ką kitą kartą darytų kitaip.

Pažangos stebėjimo minčių žemėlapis (7–8 kl.)

Minčių žemėlapių rekomenduotina naudoti ugdant mokinių mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo gebėjimus.

Prieš skirdami mokiniams užduotį paklauskite, ar jie žino, kas yra minčių žemėlapis, kam jis naudojamas, kaip jį sukurti. Jei mokiniai nežino, paaiškinkite (žr. vartotojo vadovą).

Minčių žemėlapių rekomenduotina sudaryti tada, kai mokiniai jau yra atlikę bent vieno iš diagnostinio mokėjimo mokytis įrankio („Kodėl mokausi?“, „Ko mokausi?“, „Kaip mokausi?“ ar „Kaip sekasi?“) klausimynų užduotis, rezultatus aptarę su mokytoju, išsikėlę mokymosi tikslą, numatę žingsnius jam pasiekti ir įgyvendina šį tikslą. Jei mokiniai buvo sudarę darbų planavimo minčių žemėlapių, skirtą mokymosi tikslui išsikelti, dabar patarkite jiems pagalvoti, kaip sekasi įgyvendinti šį planą.

Kurdami mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapių mokiniai turi tarsi stabtelėti ir pagalvoti, ką jiems jau pavyko atlikti siekiant išsikeltą tikslą, kaip jie jaučiasi atlikdami numatytus darbus, kas rodo, kad einama teisingu keliu, kokią pažangą, tobulindami mokėjimo mokytis gebėjimus, jie pastebi įvairių dalykų pamokose ir per neformaliojo ugdymo veiklas, su kokiais sunkumais susidūrė, kas dar trukdo siekti geresnių mokymosi rezultatų, kokius mokėjimo mokytis gebėjimus dar reikia patobulinti, ką keisti.

Priminkite mokiniams, kad vaizdai yra ne mažiau svarbūs už žodžius, patarkite ji minčių žemėlapių iš galerijos įkelti paveikslėlių, kurie atitinka užrašomas mintis. Pavyzdžiui, voratinklis ar didinamasis stiklas – mokymosi pažangos stebėjimas; fotoaparatas – pasiektos mokymosi pažangos įrodymų fiksavimas; kartu besimokanti mokinių grupė – gebėjimas mokytis su kitais ir iš kitų, pasitikėti savo jėgomis, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus; biblioteka ir kompiuteris – gebėjimas naudotis įvairiais informacijos šaltiniais; mokinys, bendraujantis su vyresniu žmogumi, – mokymosi pažangos aptarimas, gebėjimas kreiptis pagalbos, jei kyla sunkumų; popieriaus lapas su pažymėtais darbais ar kalendorius – gebėjimas dirbti pagal planą; vingiuotas kelias ar labirintas – įveiktos kliūtys; spyra ir jai pritaikytas raktas – surasti sprendimai, įgyti gebėjimai; obelis su žiedais ir vaisiais – pasiekti rezultatai ir galimybė tobulėti, linksmos / liūdnos akys ar veidrodis – jausmai, patirti atliekant užduotis, ir pan.

Patarkite mokiniams sukurtą minčių žemėlapių išsaugoti kompiuteryje darbinio (XML) formatu, kad prireikus galėtų pataisyti ar papildyti.

Aptarkite su mokiniais, kada ir kaip dažnai reikėtų fiksuoti mokymosi pažangą. Patarkite mokiniams, siekiantiems išsikeltą mokymosi tikslą, sudaryti ne vieną, o kelis mokymosi pažangos stebėjimo žemėlapius, pavyzdžiui, įgyvendinus numatytą mokymosi žingsnį, skirtinguose mokymosi kontekstuose ir kt.

Kai mokymosi tikslas bus pasiektas, patarkite mokiniams sudarytus mokymosi pažangos stebėjimo minčių žemėlapius naudoti atliekant refleksiją.

Mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraštis 5–8 kl.

Mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraštis turėtų paskatinti mokinius giliau apmąstyti savo mokymąsi: kas jiems sekasi, kokius mokymosi būdus jie yra gerai įvaldę ir ką savo mokymesi dar norėtų patobulinti.

Mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraštį rekomenduojama rašyti tada, kai mokiniai jau yra atlikę nors vieno diagnostinio mokėjimo mokytis įrankio („Kodėl mokausi?“, „Ko mokausi?“, „Kaip mokausi?“, „Kaip sekasi?“) užduotis, rezultatus aptarę su mokytoju, išsikėlę mokymosi tikslą, numatę žingsnius jam pasiekti ir jau pradėję juos įgyvendinti.

Patarkite mokiniams pasirinkti laikotarpį, per kurį jie dienoraštyje aprašys savo mokėjimo mokytis pažangą. Mokiniai galėtų stebėti, kaip jie tobulina mokymosi gebėjimus per įvairių dalykų pamokas, atlikdami namų užduotis, nepamokinėje veikloje, savo pasirinktoje mėgstamoje veikloje. Galite pasiūlyti mokiniams, per kurią veiklą jie turėtų stebėti savo mokėjimo mokytis pažangą, arba leiskite patiems pasirinkti, kurios srities mokėjimo mokytis pažangą jie stebės. Aptarkite su mokiniais, kada ir kaip dažnai dienoraštyje reikėtų užrašyti savo pastebėjimus. Paaiškinkite, kad didesnis poveikis būna tada, kai mokiniai rašo dažnai – du arba tris kartus per savaitę. Dienoraščio rašymas gali būti pamokos apibendrinimo užduotis arba namų darbas.

Sutarkite su mokiniais dėl bendrų mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraščio rašymo principų. Pavyzdžiui:

- Dienoraštis – tai laisvi, o ne nugludinti, suredaguoti pasvarstymai. Mąstymas yra svarbiau negu rašymo forma.
- Dienoraščio įrašai kaupiami elektroninėje laikmenoje arba atspausdinami, susegami į aplanką. Jeigu patinka, galima rašyti ranka ant atsispausdintų dienoraščio šablonų.
- Dienoraštyje trumpai aprašoma įvairių dalykų pamokose ir per nepamokines veiklas pastebėta mokėjimo mokytis pažanga.
- Mokytojas periodiškai perskaito dienoraščio įrašus, atsiliepia į mokinių mintis.

Siūloma rašyti trijų dalių struktūruotą dienoraštį. Pirmojoje dalyje „Kas įvyko?“ mokiniai trumpai aprašo situaciją: per kurią pamoką ar nepamokinę veiklą tobulino mokėjimo mokytis gebėjimą, ką reikėjo atlikti, ką darė norėdami gerai atlikti užduotį, kokius mokymosi būdus naudojo. Antrojoje dalyje „Kaip sekėsi?“ mokiniai rašo savo mintis: kokie mokymosi būdai pateisino lūkesčius, ką pavyko atlikti savarankiškai ir gerai, kada reikėjo pagalbos, kas buvo sunku, kaip įveikė sunkumus, kaip jautėsi, iš kokių klaidų galėtų pasimokyti. Trečiojoje dalyje „Kas toliau?“ mokiniai numato artimiausius žingsnius, ką ketina keisti savo mokymesi, kokius naujus mokymosi būdus norėtų išbandyti, pasižymi klausimus apie savo mokymąsi, kuriuos norėtų užduoti mokytojui, draugui, tėvams ar kt. Mokiniai užrašo, kokios pagalbos jiems reikia ir kur jos ieškos, pavyzdžiui, prašys mokytojo, draugų, tėvų.

Mokytojas taip pat turėtų rašyti trijų dalių dienoraštį ir jame užrašyti savo pastebėjimus apie mokinių mokėjimo mokytis pažangą. Retsykiais mokytojas turėtų mokiniams perskaityti savo pastabas, kurias pasižymėjo dienoraščio dalyje „Kaip sekėsi?“ Taip mokytojas parodys, kad domisi mokinių mokymosi gebėjimais, atskleis jų svarbą pasidalydamas savo mintimis ir kartu su mokiniais priims bendrus sprendimus.

Kai mokymosi tikslas bus pasiektas, patarkite mokiniams pasinaudoti dienoraščio įrašais atliekant refleksiją ir ieškant atsakymų į klausimus: kas jiems buvo svarbu, kodėl tai buvo svarbu, ką jie pastebėjo, ką tai sako apie juos pačius, kaip jie panaudos išvalgas, kokie bus tolesni mokymosi uždaviniai.

Prieš pradėdant mokiniams rašyti mokėjimo mokytis pažangos stebėjimo dienoraštį, pasiūlykite jiems išklaudyti įgarsintą tekstą „Kas yra dienoraštis?“ (http://lietuviu7-8.mkp.emokykla.lt/lt/mo/praktika_ir_kuryba/kas_yra_dienorastis/) interneto svetainėje „Lietuvių kalba 7–8 klasėms.“